

V TOMTO ČÍSLE

1. Editorial
2. Téma
 - Václav Havel Human Rights Award
 - Referendum o nezávislosti Skotska
3. **Judikatura evropských soudů**
 - Zasedání Velkého senátu ESLP ve věci Delfi AS proti Estonsku
4. **Judikatura národních soudů**
 - Volební právo občanů EU ve světle usnesení Krajského soudu v Brně
 - Nález Ústavního soudu Slovenské republiky: posouzení ústavnosti úpravy daní z nemovitostí ukládaných obcemi
5. **Legislativní snahy**
 - Inspektor procesních záruk v rámci OLAF
6. **Zprávy z konferencí**
 - Konference se soudci ESLP v Praze

KONTAKT

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta,
Výzkumné centrum pro lidská práva
nám. Curieových 7
116 40 Praha 1

e-mail: vcjp@centrum.cz
www: <http://www.vcjp.cz>

1. Editorial

Vážení čtenáři,

Dostává se Vám do rukou nové číslo Bulletinu VCLP, které přináší opět řadu aktuálních článků a zpráv z konferencí, jakož i výběr zajímavé mezinárodní a národní judikatury, vztahující se k lidským právům.

Pokud jde o vlastní vědecké aktivity Centra, pokračovaly i přes letní prázdniny, kdy se mnozí členové zapojili do přípravy celkem deseti příspěvků v rámci brazilsko-českého projektu kolektivní monografie „Mecanismos internacionais e internos de efetividade dos direitos fundamentais“, která vychází na konci října 2014.

Jedná se o první z mezinárodních publikací, které budou i v budoucnu významnou složkou projektu UNCE.

Kromě toho v průběhu listopadu vychází další svazek Studií z lidských práv (č. 6) s titulem „Od zákazu diskriminace k ochraně kolektivních práv“.

Po seminářích UNCE, které se konaly na jaře, mám to potěšení pozvat všechny členy a další zájemce z řad odborné veřejnosti na velkou podzimní konferenci na téma „150 let mezinárodního humanitárního práva“, která se koná dne 7. listopadu 2014 na PF UK v Praze (posluchárna č. 303).

I z této konference bude vydána recenzovaná vědecká publikace ve formě kolektivní monografie.

Prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.
koordinátor Centra

2. Téma

Cena Václava Havla za lidská práva

Cena Václava Havla za lidská práva je od roku 2013 každoročně udělována Parlamentním shromážděním Rady Evropy ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla a Nadací Charty 77.

Cílem je vyzdvihnout a odměnit mimořádný počín v oblasti ochrany lidských práv v Evropě i mimo ni.

Tento rok získal cenu azerbajdžánský obhájce lidských práv Anar Mammadli, který je zakladatelem a předsedou organizace zaměřené na pozorování voleb

v Azerbájdžánu (Centrum pro monitorování voleb a demokracii – EMDS). Od roku 2001 zmíněné Centrum provádělo nezávislé monitorování voleb.

Cenu převzal na půdě Rady Evropy jeho otec, neboť v prosinci 2013 byl Anar zatčen. Byl obviněn z údajného krácení daní, nelegálních obchodních aktivit a zneužití své monitorovací organizace k falšování výsledků voleb.

Podle pozorovatelů byl proces vykonstruovaný.

Minulý rok si cenu odnesl běloruský disident Ales Bjaljacki, který byl v té době ve své zemi rovněž vězněn a na svobodu se dostal teprve nedávno.

Kamila Hájičková

Referendum o nezávislosti Skotska

Jistě neuniklo ničí pozornosti, že dne 18. září 2014 proběhlo ve Skotsku referendum o otázce „*Mělo by Skotsko být nezávislou zemí?*“

Stejně tak je všeobecně známé, že výsledek referenda vede k tomu, že Skotsko bude i nadále součástí Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, protože se proti nezávislosti vyslovila většina hlasujících (konkrétně 55,3%

oproti 44,7% hlasů odevzdaných ve prospěch nezávislosti).

Několik vět k přiblížení vybraných údajů a zajímavostí týkajících se předmětného referenda, resp. jeho širších souvislostí.

Proces vedoucí k referendu byl zahájen v návaznosti na vítězství Skotské národní strany (*Scottish National Party, SNP*) ve volbách do Skotského parlamentu v květnu 2011 a jejím oznámení, že hodlá docílit konání referenda o samostatnosti Skotska v druhé polovině volebního období parlamentu.

Po vzájemných konzultacích a jednáních mezi skotskou vládou a vládou Spojeného království došlo k uzavření tzv. Edinburghské dohody dne 15. října 2012, podepsané premiérem D. Cameronem, státním tajemníkem pro Skotsko M. Moorem, skotským prvním ministrem A. Salmondem a skotskou první viceministryní N. Sturgeonovou.

V srpnu 2013 získal formální královnin souhlas zákon Skotského parlamentu *Scottish Referendum (Franchise) Act 2013*, který, mimo jiné, snížil věkový cenzus pro výkon hlasovacího práva v daném referendu na 16 let.

Hlavní legislativou pro konání referenda byl posléze přijatý *Scottish Independence Referendum Act 2013*, opět zákon Skotského parlamentu, jak bylo ujednáno v Edinburghské dohodě (královský souhlas udělen v prosinci 2013).

V průběhu diskusí souvisejících s konáním referenda a anticipujících důsledky možné kladné odpovědi na položenou otázku byly z hlediska mezinárodního práva řešeny, kromě jiného, otázky podmínek vzniku státu, problém kontinuity státu, téma sukcese státu apod.

V expertním vyjádření profesorů J. Crawforda a A. Boylea pro účely zpracování zprávy státního tajemníka pro Skotsko předložené estminsterskému Parlamentu v únoru 2013 byly nastíněny tři eventuelní scénáře:

a) zbývající část Spojeného království by byla kontinuitním státem se Spojeným královstvím, vykonávajícím mezinárodní práva a závazky doposud mu náležející, zatímco Skotsko by se stalo novým státem;

b) vznikly by dva nové sukcedující státy a Spojené království by zcela zaniklo,
c) zbývající část Spojeného království by byla kontinuálním státem a Skotsko by se vrátilo ke státnímu stavu před rokem 1707 (*Scotland Analysis: Devolution and the implications of Scottish independence, str. 34 an.*¹). Z hlediska mezinárodní i ústavněprávní komparace pak je zajímavé, že byly hledány i určité paralely s rozdělením Československa (ibid, str. 36, 40 an).

Tyto úvahy se tedy nakonec ukázaly jako teoretické. Jak uvádí analýza zpracovaná pro Sněmovnu obecných na základě statistických výsledků referenda, z hlediska rozdělení Skotska na oblasti místní správy hlasovali pro setrvání ve Spojeném království voliči v 28 z 32 takových oblastí. Jedinou výraznou výjimkou byl výsledek hlasování v Glasgow, které podpořilo 53,5% hlasy skotskou samostatnost.

Demokratická legitimita výsledku referenda je podpořena i faktem, že účast na hlasování přesáhla 84% oprávněných voličů, což je historicky nejvyšší dosažená účast hlasujících v parlamentních volbách či referendu na celostátní či zemské úrovni ve Spojeném království od přiznání volebního práva ženám v roce 1918 (R. McInnes, S. Ayres, O. Hawkins, *Scottish Independence Referendum 2014, Analysis of Results, Research Paper 14/50, House of Commons Library, str. 1, 2*²).

Jak vyplývá z výše uvedeného, organizace skotského referenda proběhla v zásadě konsensuálním způsobem, při akceptaci referenda ze strany centrální vlády v Londýně.

I když se na konečném výsledku referenda podílelo svým vlivem více faktorů, i tento fakt v daném jedinečném kontextu podle mého názoru výsledku pomohl. Uvidíme, jak se vyvine nejen v tomto ohledu podstatně jiná situace katalánská, resp. španělská. Samotnou skutečností svého konání bez ohledu na výsledek, se skotské referendum zařadilo k událostem, které v poslední době opět rozdmýchávají polemiky o právu na sebeurčení.

Miluše Kindlová

¹ Dostupné na <https://www.gov.uk/government/publications/scotland-analysis-devolution-and-the-implications-of-scottish-independence> (přístup 30/9/2014).

² Dostupné na www.parliament.uk/briefing_papers/rp14-50.pdf (přístup 30/9/2014).

3. Judikatura evropských soudů

Jaký Internet zanecháme budoucím generacím?

Zasedání Velkého senátu ESLP ve věci Delfi AS proti Estonsku

Dne 9. července 2014 proběhlo soudní jednání před Evropským soudem pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ve Štrasburku ve věci *Delfi AS proti Estonsku*, kterého se mi podařilo zúčastnit.

Věc *Delfi* měla velký mediální ohlas a již měsíc před jednáním byla veškerá místa v soudní síni obsazena.

Jedním z důvodů tak velkého zájmu o případ bylo to, že stěžovatelem ve věci byly Internetové noviny.

Pro mě osobně byla věc mimo jiné důležitá z toho hlediska, že na skutkových okolnostech případu *Delfi* bylo z velké míry založeno zadání pro European Human Rights Moot Court Competition 2013/2014.

S týmem studentů Právnické fakulty Univerzity Karlovy jsme strávili hodiny a hodiny času u přípravy podání.

Než se dostanu k samotnému zasedání Velkého senátu, shrnu ve zkratce hlavní fakta tohoto případu.

Základní fakta

Delfi AS je jedním z největších novinových portálů v Estonsku.

V roce 2006 zveřejnily tyto noviny článek o činnosti dopravní společnosti, která vedla k ničení ledových cest ve státě.

Článek vyvolal bouřlivou diskusi a přímo pod ním se na Internetu objevilo téměř 200 komentářů, ze kterých asi 10 procent mělo ofenzivní povahu.

Ředitel dopravní společnosti, pan L., žaloval *Delfi AS* za pomluvu. Soud prvního stupně zamítl jeho stížnost s tím, že noviny nebyly autorem

komentářů, ale pouze zprostředkovatelem a na první žádost právníků pana L. odstranily urážlivé komentáře.

Odkázal přitom na směrnici 2000/31/ES o elektronickém obchodu³, která v článku 14 stanoví, že informační společnosti nejsou odpovědné za ukládání informací poskytovaných příjemcem služby, pokud:

a) nebyly účinně seznámeny s protiprávní informací nebo b) jakmile se o tomto dozvěděly, odstranily tyto informace nebo k nim znemožnily přístup⁴.

Odvolací soud naopak panu L. vyhověl s tím, že noviny musí být považovány za vydavatele informace, nikoliv pouhého zprostředkovatele, a tedy ustanovení směrnice 2000/31/ES na ně nelze aplikovat. Přisoudil odškodné za morální újmu ve výši cca 320 Eur. Nejvyšší soud Estonské republiky potvrdil právní názor odvolacího soudu.

Řízení před senátem ESLP

Dne 4. prosince 2009 podala mediální společnost Delfi AS stížnost k ESLP na porušení článku 10 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen „EÚLP“) s tím, že nemůže být odpovědná za komentáře svých čtenářů. ESLP použil svůj standardní pětistupňový test a když dospěl k poslední otázce, týkající se nezbytnosti v demokratické společnosti, hodnotil následující čtyři prvky:

- 1) kontext, ve kterém se objevily urážlivé komentáře;
- 2) opatření, uplatňovaná Delfi, aby zabránila nebo odstranila urážlivé komentáře;
- 3) alternativní odpovědnost autorů těchto komentářů;
- 4) důsledky vnitrostátního řízení pro stěžovatelskou společnost (Delfi)⁵.

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu ("směrnice o elektronickém obchodu"). Úřední věstník L 178 , 17/07/2000 S. 0001 – 0016.

⁴ HRÁDEK, Jiří. Směrnice ES o elektronickém obchodu. Publikace ze dne 21. listopadu 2011.
URL: <http://www.itpravo.cz/index.shtml?tisk=1&x=48747>.

⁵ HUSOVEC, Martin. ECtHR rules on liability of ISPs as a restriction of freedom of speech. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2014, Vol. 9, No. 2, s. 109.

Ke kontextu Soud poznamenal, že i když obecně byl článek napsán neutrálním jazykem, jeho téma bylo negativní.

Stěžovatelská společnost proto měla předpokládat, že se objeví difamační komentáře.

Pokud jde o opatření uplatňovaná ze strany Delfi, byla dvou druhů: 1) automatický filtrační systém nectnostných slov a 2) oznámení uživatelů portálu.

Soud dospěl k závěru, že tato opatření byla neúčinná, protože nezabránila zveřejnění urážlivých vět.

Ohledně odpovědnosti samotných autorů komentářů Soud konstatoval, že tyto nebylo možné pohnat k odpovědnosti, protože byli anonymní a Delfi odmítla poskytnout informaci o nich, měla tedy předpokládat, že bude takto shledána odpovědnou.

Důsledky vnitrostátního řízení pro mediální společnost spočívaly v uložení pokuty ve výši cca 320 Eur, což vzhledem k okolnostem případu nelze považovat za nepřiměřené.

S ohledem na veškeré tyto skutečnosti dospěl ESLP k závěru, že práva stěžovatelské společnosti, zaručená článkem 10 EÚLP, nebyla porušena. Delfi AS podala odvolání k Velkému senátu.

Zasedání Velkého senátu ESLP

Právní zástupkyně stěžovatelské společnosti Delfi AS začala svůj proslov před Velkým senátem větou: „Tento případ je o tom, jaký Internet zanecháme pro budoucí generace“.

Dle názoru stěžovatele v případě, že rozsudek senátu ESLP zůstane v platnosti, internetovým portálům zbývají pouze dvě možnosti, buď provádět monitoring veškerých příspěvků čtenářů, nebo požadovat jejich registraci s tím, aby případná oběť mohla žalovat autora komentáře přímo⁶.

Kdyby společnost zvolila první variantu, musela by najmout armádu moderátorů, jelikož každý den se na jejích webových stránkách objevuje cca 10 000 komentářů. S ohledem na povahu Internetu je to prakticky nemožné.

Druhá varianta, tedy zavedení „real name policy“, by znamenala zbavení čtenářů anonymity, což je podle názoru stěžovatele porušení lidských práv samo o sobě.

Mimoto zástupci stěžovatelské společnosti opět tvrdili, že Delfi AS je pouze zprostředkovatelem informací, proto nemůže být odpovědna za komentáře svých čtenářů.

K tomu dále uvedli, že estonské právo nestanoví odpovědnost internetových vydání za obsah třetích osob.

Estonská vláda tento argument zamítla s tvrzením, že pokud Delfi AS odmítla sdělit data ohledně skutečných autorů komentářů, musí nést za to odpovědnost. Podle názoru vlády je pro oběť nemožné zahájit řízení proti osobě, jejíž jméno není známé.

Několik poznámek k věci

Pokud se Velký senát ESLP ztotožní s rozsudkem svého senátu, bude to znamenat, že internetové noviny ponесou odpovědnost za komentáře anonymních čtenářů i v případě, pokud prohlásí, že každý autor odpovídá sám za obsah svého příspěvku a nevhodný komentář okamžitě odstraní⁷. Počet příspěvků na jednotlivých internetových portálech může být mnoho tisíc a někdy i milionů.

⁶ Webcast zasedání Velkého senátu ve věci Delfi AS proti Estonsku ze dne 9. 7. 2014 je přístupný z http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=hearings&w=6456909_09072014&language=lang&c=&py=2014.

⁷ COX, Neville. Delfi AS v Estonia: The Liability of Secondary Internet Publishers for Violation of Reputational Rights under the European Convention on Human Rights. The Modern Law Review, 2014, s. 619.

Ve svém vystoupení zástupce Delfi AS sdělil Soudu, že každou pouhou minutu se například na Facebooku objevuje přibližně 40 000 zpráv.

Znamená to, že přečíst obsah veškerých možných příspěvků je fakticky nemožné.

Závěr tedy je, že aby se společnost mohla zbavit odpovědnosti za chování třetích osob, musí tyto třetí osoby identifikovat.

Například výše zmíněný Facebook již zavedl „real name policy“, tudíž vlastník účtu na FB musí sdělit svoje jméno uvedené v občance.

Yitz Jordan ve svém článku s názvem „Real name policy“ Facebooku nejenže je diskriminační, ale také nebezpečná“ píše o tom, že takové opatření nejen může vést k diskriminaci osob, které patří k sexuálním menšinám, ale také k pronásledování osob s odlišnými názory⁸.

Může to vést dokonce i k politickým represím⁹.

Je například známo, že agentury práce studují informace ze sociálních sítí, když hodnotí životopis uchazeče o práci.

Stejně tak někteří zaměstnavatelé za účelem loajality „googlují“ svoje zaměstnance.

Obava z toho, že někdo odhalí druhou identitu osoby, je legitimním důvodem existence pseudonymu u spisovatelů a hvězd show-businessu. Poslední nicméně mohou existovat ve světě pod cizím jménem, ale málo známý spisovatel na Internetu musí svou identitu odhalit¹⁰.

⁸ JORDAN, Yitz. Facebook's "real name" policy isn't just discriminatory, it's dangerous. Internetový článek ze dne 17. září 2014. URL: <http://qz.com/267375/facebook-real-name-policy-isnt-just-discriminatory-its-dangerous/>.

⁹ TEICH, AI, FRANKEL, Mark, KLING, Rob, and YA-CHING, Lee. Anonymous communication policies for the Internet: Results and recommendations of the AAAS conference. The Information Society 15, 2 (1999), s. 11.

¹⁰ SYLVAN, Jade. Dear Facebook: This is why your new 'real name' policy hurts queers like me. Internetový článek ze dne 22. září 2014. URL: <http://www.washingtonpost.com/posteverything/wp/2014/09/22/dear-facebook-this-is-why-your-new-real-name-policy-hurts-queers-like-me/>.

Jako důvod pro zachování možnosti anonymně přispívat k diskusím se uvádí také statistické údaje, které prokazují, že lidé odmítají sdělit svůj skutečný názor, když se musí podepsat vlastním jménem¹¹.

Statistika také potvrzuje, že 98,7 % anonymních komentářů je „civilních“¹² (bez použití negativních slov a výrazů), proto je zbytečná obava z difamačních řízení.

Odhalení anonymity může být podpůrným zdrojem v potírání zločinnosti, zejména pokud jde o takzvanou „hate speech“¹³.

Podle některých je to nástroj pro usnadnění boje s kyberzločiny¹⁴.

Objevují se také názory, že lidé, kteří mají čisté svědomí, se nemusí bát otevřeně mluvit.

David Devenport naznačuje, že nejlepší způsob, jak ochránit nevinné lidi před kriminalitou na Internetu, je zákaz anonymity¹⁵.

Nyní leží před ESLP rozhodnutí o tom, jaké právo má přednost – zda právo na soukromí a svobodu projevu nebo právo na ochranu reputace a osobní bezpečnost.

Alla Tymofeyeva

¹¹ SANTANA, Arthur. Civility, Anonymity and the Breakdown of a New Public Sphere. A dissertation presented to the School of Journalism and Communication and the Graduate School of the University of Oregon. Červenec 2012. URL: https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/12420/Santana_oregon_0171A_10411.pdf?sequence=1.

¹² STRANDBERG, Kim and BERG, Janne. Online Newspapers' Readers' Comments - Democratic Conversation Platforms or Virtual Soapboxes? *Comunicação e Sociedade*, vol. 23, 2013, s. 143.

¹³ SANTANA, s. 95.

¹⁴ JORDAN.

¹⁵ DAVENPORT, David. Anonymity on the Internet: Why the Price May Be Too High. *Communications of the ACM*. April 2002/Vol. 45, No. 4, s. 34.

4. Judikatura národních soudů

Volební právo občanů EU ve světle usnesení Krajského soudu v Brně sp. zn. 64A 6/2014 – 20

S blížícím se termínem voleb do zastupitelstev obcí se poprvé od roku 2004 začala v praxi¹⁶ výrazněji řešit problematika volebního práva občanů jiných zemí Evropské unie.

Zásadním způsobem se na tom podílela kancelář Veřejného ochránce práv (VOP).

Ačkoliv je aktivní a pasivní volební právo občanům EU garantováno přímo článkem 22 Smlouvy o Evropské unii a prováděcí směrnice Rady 94/80/ES připouští pouze dvě úzce vymezené výjimky ze stejného zacházení

jako s vlastními občany, Česká republika udržovala přísnější režim vyplývající mj. z různého obsahu pojmu trvalý pobyt v zákoně o evidenci obyvatel a v zákoně o pobytu cizinců.

Základní pravidlo pro získání trvalého pobytu občanů EU požaduje, aby měli na území České republiky nepřetržitý přechodný pobyt po dobu alespoň pěti let.

Dne 8. září 2014 byl na stránkách Veřejného ochránce práv zveřejněn podrobný návod, jak se domáhat zapsání do dodatku stálého seznamu voličů pouze na základě přechodného pobytu.

O dva dny později požádal pracovník kanceláře VOP, občan Slovenské republiky s přechodným pobytem v ČR, o dopsání do dodatku stálého seznamu voličů.

Úřad městské části Brno-Královo pole mu nevyhověl s odkazem na požadavek trvalého pobytu podle zákona o volbách do zastupitelstev obcí.

¹⁶ V české právní vědě se tématu věnuje člen UNCE dr. Marek Antoň, viz např.: Politická práva cizinců v ČR. In: Gerloch, A., Šturma, P. a kol.: Ochrana základních práv a svobod v proměnách práva na počátku 21. století. Auditorium, Praha 2011, str. 497 a násl.

Následně o návrhu na doplnění do seznamu voličů rozhodoval Krajský soud v Brně, který se 19. září bezesbytku přiklonil k závěrům argumentace vypracované kanceláří VOP, že je nutná přímá aplikace evropského práva, aniž by ve věci musel podávat předběžnou otázku k Soudnímu dvoru EU.

Přestože se jednalo o konečné rozhodnutí soudu v individuální věci, výše uvedenou argumentaci uznalo i Ministerstvo vnitra, které stanoviskem ze dne 22. září doporučilo obecním úřadům, aby dopsání do zvláštního seznamu voličů umožnily i občanům jiných členských států EU, pokud mají na území ČR přechodný pobyt ve smyslu § 87a a násl. zákona o pobytu cizinců.

Do konání příštích voleb do zastupitelstev obcí lze očekávat legislativní změny v této oblasti.

Není proto nezajímavé srovnání s podmínkami, za jakých mohou občané EU volit v jednotlivých zemích EU.

Nejjednodušší model představuje automatické zapsání do seznamu voličů při vyhovění žádosti o vydání povolení k pobytu.

Přibližně polovina členských států však požaduje i zvláštní žádost o dopsání do voličského seznamu.

Podrobněji k tomu např. na stránkách Your Europe: http://europa.eu/youreurope/citizens/residence/elections-abroad/municipal-elections/index_en.htm

Podmínky, za jakých je možné požádat o vydání povolení k pobytu, které by bylo podkladem pro zapsání do seznamu voličů, musejí být v souladu se směrnici 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států.

Český zákon o pobytu cizinců požaduje, aby občan EU, a případně i jeho rodinný příslušník, hodlal na území ČR pobývat přechodně po dobu delší tři měsíce zásadně v souvislosti se zaměstnáním nebo studiem.

Otevřenou otázkou nicméně zůstává, jak interpretovat požadavky vyplývající z evropského práva prizmatem nového čl. 4 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii:

Unie ctí rovnost členských států před Smlouvami a jejich národní identitu, která spočívá v jejich základních politických a ústavních systémech, včetně místní a regionální samosprávy.

Příliš široce pojímané právo občanů EU, kteří hodlají pouze dočasně pobývat v jiném členském státě, volit v místních volbách totiž může místo zvyšování demokratické legitimacy přispět k oslabení dlouhodobě existujících národních identit.

Jana Ondřejková

Nález Ústavního soudu Slovenské republiky sp. zn. PL. ÚS 5/2012 ze dne 22. ledna 2014 (posouzení ústavnosti úpravy daní z nemovitostí ukládaných obcemi)

V lednu tohoto roku vydal Ústavní soud Slovenské republiky rozhodnutí, jehož základní otázkou bylo, zda zmocnění dané zákonem, aby obce stanovily výši daně z nemovitosti na svém území, je provedeno ústavně konformním způsobem.

Jednalo se o první případ věnovaný této problematice ve více než dvacetileté historii tohoto soudu.

Rozhodnutí je významné i tím, že soud vymezil základní kritéria ústavního přezkumu daňových předpisů a poplatků. Kromě inspirace zahraniční judikaturou (včetně judikatury českého Ústavního soudu) řešil slovenský ústavní soud důležitou otázku úlohy soudního přezkumu v politických otázkách.

Navázal tak na svou judikaturu v oblasti sociálních práv (o jednom z případů bylo referováno v loňském čísle Bulletinu č. 4/2013 – nález Ústavního soudu Slovenské republiky sp. zn. PL. ÚS 13/2012 ze dne 19. června 2013 týkající se posouzení ústavnosti zákona o minimálních mzdových nárocích sester).

Spor se týkal novely zákona o místních daních a několika místních předpisů obcí, které na svých územích zdánily v návaznosti na uskutečněnou fiskální decentralizaci nemovitý majetek.

Navrhovatelé, kterými byla skupina poslanců slovenské Národní rady, shrnuli svou kritiku předmětné úpravy do dvou hlavních bodů.

První námitka směřovala ke skutečnosti, že zákonodárce nestanovil zastropování roční sazby daní z nemovitostí, pouze stanovil maximální rozpětí, v němž se příslušné daně mohou pro jednotlivé druhy nemovitostí pohybovat.

Ústavní soud se v úvodu zabýval svou úlohou při řešení sporů, které jsou tradičně předmětem politiky. K tomu uvedl následující:

Ústavní soud v souvislosti s přezkumem daní (příp. poplatků a jiných obdobných veřejných dávek) v první řadě akceptuje skutečnost, že sféra daní (resp. poplatků) patří do okruhu „politických otázek“, ve vztahu k nimž je zapotřebí respektovat vyšší míru autonomie zákonodárce, případně jiného orgánu veřejné moci, kterému je na základě zákona svěřena pravomoc ukládat daně, příp. poplatky.

Tato skutečnost se objektivně musí projevit v intenzitě (rozsahu) věcného zaměření a metodiky ústavního přezkumu, který by měl zahrnovat přezkoumávání:

a) respektování principu legality, tj. zda byla přezkoumávaná daň uložena zákonem, resp. na základě zákona ...,

b) zda uložení předmětné daně sleduje legitimní cíl a má racionální základ,

c) zda předmětná daň nepředstavuje pro poplatníky (skupiny poplatníků) zjevně nadměrnou zátěž, tj. zda není z hlediska vztahu mezi sledovaným veřejným zájmem a legitimním individuálním zájmem poplatníka (skupin poplatníků) extrémní disproporce (zákaz extrémní disproporcionality),

d) zda uložení předmětné daně není projevem zjevného, resp. svévolného porušení ústavního principu rovnosti¹⁷.

V oblasti daní tedy zákonodárce disponuje vyšší mírou diskrece a Ústavní soud hodlá rušit právní předpisy pouze v případech zjevné protiústavnosti.

Otázkou, kterou soud v tomto případě řešil, bylo, zda absence maximální výše daní, kterou na základě zákona mohou obce uložit, vede k závěru o protiústavnosti.

¹⁷ Nález Ústavního soudu SR ze dne 22. ledna 2014 sp. zn. PL. ÚS 5/2012.

Ústavní soud sice připustil, že i uložení vysoké daně může být důvodem k jeho zásahu, a to pokud daň dosáhne „rdousícího“ či „likvidačního“ účinku¹⁸. Zároveň však zdůraznil, že závěry o likvidační výši daně by se musely opírat o existující, nýbrž pouze hypotetickou, úpravu.

V současném případě je uložení likvidační daně pouze hypotetickou možností, která nemůže vést ke zrušení zákona, na jehož základě se příslušná daň upraví obecním předpisem. K tomuto argumentu přidává Ústavní soud i další založený na presumované důvěře v samosprávu, které zákonodárce svěřil oprávnění rozhodovat o výši daní.

Podle Ústavního soudu musí i samosprávný orgán respektovat při tvorbě vlastních předpisů ústavní řád a není důvod předpokládat, že bude apriorně přijímat protiústavní předpisy. Z tohoto závěru plyne mimo jiné i fakt, že Ústavní soud nevyločil případný budoucí přezkum obecních předpisů, které by ukládaly daň z nemovitostí ve výši dosahující „likvidačního“ účinku.

Druhá námitka směřovala k tvrzeným diskriminačním účinkům možné rozdílné daňové zátěže pro jednotlivé vlastníky. Podle názoru navrhovatelů budou novou úpravou nejvíce postiženi samostatně podnikající zemědělci. Ústavní soud v úvodu konstatoval, že rozdílné daňové zatížení subjektů nelze obecně považovat za nelegitimní; rovněž samotné diferencované zdanění nemovitostí sleduje legitimní cíle.

Za nejdůležitější však považoval podobně jako v prvním případě fakt, že konstrukce diferencovaného daňového zatížení je prostředkem k realizaci politiky. Ani druhá námitka tedy nebyla úspěšná.

Z celého případu pak podle mého názoru plyne i hlubší teoretický závěr ohledně aplikovatelnosti antidiskriminačního práva na otázku daní a poplatků. Ústavní soud v tomto rozhodnutí podle mého názoru velmi citlivě posuzoval povahu sporu, přičemž jeho obecné závěry o řešení politických otázek by mohly mít širší uplatnění i v jiných případech.

Pavel Ondřejek

¹⁸ V tomto závěru citoval judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (rozsudek ze dne 18. února 1991 ve věci Fredin proti Švédsku, rozsudek ze dne 23. září 1982 ve věci Sporrang a Lönnroth proti Švédsku).

5. Legislativní snahy

Inspektor procesních záruk v rámci OLAF

Dne 12. 6. 2014 vydala Evropská komise návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU, Euratom) č. 883/2013, pokud jde o vytvoření funkce inspektora procesních záruk, KOM(2014) 340.

Inspektor procesních záruk má působit v rámci Evropského úřadu pro boj proti podvodům (OLAF), jehož úkolem je ochrana finančních zájmů EU a správní vyšetřování podvodů, korupce a jiného protiprávního jednání týkajícího se finančních prostředků EU.

Úřad OLAF nemá pravomoc ukládat sankce. Výsledkem jeho šetření je pouze zpráva, která se předává příslušným orgánům např. i k zahájení trestního stíhání.

Inspektor má být jmenován na základě výběrového řízení dohodou Evropského parlamentu, Rady a Komise a má být nezávislý.

Jeho úkolem má být především prověřování stížností osob vyšetřovaných úřadem OLAF na porušení procesních záruk podle čl. 9 novelizovaného nařízení.

Jedná se o standardní práva, jejichž ochrana výslovně nebo výkladem plyne z ústav členských států i z evropské Úmluvy, jako je lhůta pro přípravu na výslech, právo být slyšen, právo nevypovídat ve svůj neprospěch či právo na přístup k záznamu výslechu.

Inspektor nebude o stížnostech autoritativně rozhodovat, nýbrž bude vydávat nezávazná doporučení k nápravě působící na principu „comply or explain“ – pokud se generální ředitel OLAF nebude doporučením inspektora řídit, bude muset stěžovateli a inspektorovi sdělit důvody.

Dále bude inspektor udělovat předchozí souhlas k provedení některých vyšetřovacích opatření úřadu OLAF vůči členům orgánů EU. Týká se to inspekce v prostorách orgánů EU a pořizování kopií dokumentů či nosičů údajů tam se nalézajících.

Po předložení informací nezbytných pro posouzení žádosti bude muset inspektor rozhodnout neprodleně, nejpozději však do 48 hodin.

Tato úprava, která částečně napodobuje mechanismy soudního povolování vyšetřovacích úkonů obvyklé v trestním právu, má chránit zvláštní povahu mandátu členů orgánů EU a jejich nezávislost.

Nabízí se však otázka, zda na rozdíl od pravidel přidělování zákonného soudce v trestním řízení nebude koncentrace informací o všech plánovaných vyšetřováních v orgánech EU u jediné předem známé osoby představovat riziko z hlediska její mlčenlivosti a nezávislosti.

Jak je vidět, návrh si klade za cíl posílit procesní ochranu osob vyšetřovaných úřadem OLAF.

Podporuje tak dlouhodobější evropskou tendenci pohlížet na správní vyšetřování a trestání, pokud je svým charakterem a důsledky srovnatelné s trestním obviněním, stejnými lidskoprávními hledisky jako na trestní řízení.

Jan Grinc

6. Zprávy z konferencí

Implementace judikatury ESLP do národních systémů, porovnání a zkušenosti – partnerská konference České advokátní komory a Justiční akademie

Dne 17. října 2014 se v hlavním sále Senátu Parlamentu ČR uskutečnila konference s názvem Implementace judikatury ESLP do národních systémů, porovnání a zkušenosti.

Příspěvky předneslo sedm soudců a soudkyň Evropského soudu pro lidská práva, a to soudce ESLP z České republiky (*Aleš Pejchal*), Slovenska (*Ján Šikuta*), Ruska (*Dmitry Dedov*), Německa (*Angelika Nussberger*), Polska (*Krzysztof Wojtyczek*) Švédska (*Helena Jäderblom*) a Lichtenštejska (*Mark Villiger*).

Ján Šíkuta a Aleš Pejchal

Mark Villiger

O konferenci byl velký zájem napříč všemi právníckými profesemi.

Kromě hlavního tématu, kterým byla implementace judikatury ESLP do některých národních právních systémů evropských zemí se diskutovalo také o současném vývoji a o budoucnosti ESLP a konference končila otevřenou a bohatou diskuzí, a to především ohledně změn v podávání stížností, které platí od 1. 1. 2014.

Kamila Hájíčková

Jedná se o novelizované znění článku 47 Jednacího řádu Soudu, který přináší dvě zásadní změny v otázce pravidel pro podávání stížností:

Inzerce

- Soud se bude meritorně zabývat pouze tou stížností, která je zcela kompletní (s vyplněnými všemi údaji příslušného formuláře) a která bude doložena všemi relevantními dokumenty.

- Kompletní stížnost je třeba zaslat pomocí poštovní přepravy Soudu ve lhůtě 6 kalendářních měsíců poté, co bylo rozhodnuto o posledním vnitrostátním prostředku nápravy (v ČR se zásadě jedná o rozhodnutí Ústavního soudu).

Podání, které není učiněno na formuláři, neúplné podání či např. podání učiněné faxem nebude mít za následek stavění 6 měsíční lhůty.

Stížnost pak bude považována za podanou až dnem, kdy dojde k zaslání kompletní stížnosti na příslušném formuláři.

Ze strany odborné veřejnosti byl namítán přílišný formalismus tohoto pravidla.

Právnická fakulta
University Karlovy

E-shop

On-line prodej více než 150
odborných právnických publikací

PF UK v Praze
Ediční středisko
nám. Curieových 7
116 40 Praha 1

www.pfuk-shop.cz